

GYÖRGY SPIRÓ

DENUNȚARE
DE SPION

Proză scurtă

Traducerea din limba maghiară: Adalbert Gyuris

eLiteratura

CUPRINS

9	CĂLĂTORIE NOAPTEA
18	LODKU UNYESZLO
25	DAMĂ DE COMPANIE
33	PLOAIE DE TOAMNĂ
38	CE DOI UNGURI FERICIȚI
41	AUGUST ȘAPTEZECI ȘI NOUĂ
45	PROBA
50	DENUNȚARE DE SPION
59	HAJBOK
64	TREBUIE VACANȚĂ
69	URMA
71	SALUTĂRI

74	CUM SUNT CEHII (UNGURII ȘI POLONEZII)
81	POATE, CĂ EL E
86	DÂMBUL
90	LUPTĂ PENTRU LIBERTATE
98	CEI DOI DIRECTORI
122	CE A SPUS PROFESORUL!
124	CETĂȚENI DE ONOARE
130	DRUMUL SPRE CIMITIR
136	EU – ÎNAINTE
141	GYURKA
151	LA MORMÂNTUL MEU
163	RĂZBUNAREA
173	PATRIA
178	DIMINEAȚA
181	PĂPUȘA
187	MOTIVUL

- 190 CARE VECIN?
- 196 NU PESTE MULT TIMP
- 198 DOUĂ FOTOGRAFII

CĂLĂTORIE NOAPTEA

După cină mama îmi spune: în noaptea asta mergem să ne plimbăm cu mașina. Plimbare cu mașina noaptea!

Până acum doar ziua am călătorit cu mașina, întotdeauna cu nenea Dan, șoferul tatălui meu, care a condus. Dan, asta-i meseria lui, locuiește înainte de Strada Dealul Domnului, într-o casă galbenă, frumoasă, mare, cu trei niveluri, cu jaluzele verzi la ferestre. Noi nu avem jaluzele, doar rulouri și locuim în Pesta.

Toată casa a fost a unui capitalist, a povestit nenea Dan, când s-a repezit o data până acasă și noi, tata, mama și eu l-am așteptat în mașină. Acum sunt o mulțime de apartamente și toate ale lucrătorilor. Tare greu mi-am putut închipui cum o astfel de casă așa de mare putea să fie doar a unui singur om și el alerga singur prin ea. Nu știu câte ferestre are, pentru că nu știu încă să număr, dar sunt multe. Nenea Dan ne-a dus și pe noi în concediu. Pe tatăl meu o altă mașină-l duce la treisfert la șapte spre Csepel și seara în jurul orei șapte-l aduce acasă, însă în mașina aceea noi încă n-am fost, nici mama și nici eu și încă nu știu nici măcar cum arată.

Acum nu trebuie să mă culc după cină. Și nu este nici vară, nici toamnă, cu toate că până acum doar vara ne-am plimbat toată familia.

Îmbrăcați, îl așteptăm pe tata, care mereu întârzie. Mama e nervoasă. Întotdeauna e nervoasă, când tata întârzie, dar acum are de lucru: pregătește două geamantane, în camera de la intrare, aruncă fel de fel de haine înăuntru, pentru că dulapurile se află în acea încăpere-datorită planului tatei, când s-a luat cu mama, înainte de război. Dulapurile sunt vopsite în negru și cu stelute lăcuite.

Mama se oprește din împachetat și spune așa: o să ne întâlnim cu tovarăși cehoslovaci spanioli și cu un tovarăș ungur spaniol, care o să stea în mașină. Dacă întreabă ceva, noi nu știm nimic, doar atât: că vom merge să ne odihnim. Însă, dacă în această noapte vom ajunge acasă, și nu vom merge în stațiune, nici atunci să nu spunem nimănui. Mama, iritată și posomorâtă, îmi spune și eu îi promit solemn. Este bucuroasă.

Spanioli! Am mai auzit de „spanioli”. A fost un război, chiar înaintea acestui război, unde-au luptat acești spanioli. Și unguri au fost printre ei. Poate au fost de ăia, ca partizanii. Dacă sunt tovarăși, atunci sunt oameni de treabă. Spaniol! Asta sună așa, ca în poveste.

De curiozitate, aș întreba ce înseamnă mai precis spaniol, însă mama este nervoasă.

Întotdeauna este nervoasă, dacă tata întârzie. De obicei, ascultăm radioul, însă acum nu... deja stăm în camera lor,

stăm în colțul mesei. Patru scaune sunt lângă masă și cinci sunt în colț lângă radioul mare, Orion. Radioul are ochiuri cusute în verde, însă acum nu putem asculta, pentru că mama este nervoasă.

Demult am stat și câteva ore. În fiecare zi stăm lângă radioul Orion, înflorit cu ochiuri verzi. Vrajit, obișnuiam să mă holbez, pentru că datorită tonului se închide sau se deschide strălucirea ochiului magic. Când cuplăm radioul, încet, se face verde și, când îl oprim încet dispare strălucirea... asta mi-a plăcut în mod deosebit. La afișaj există mai multe dreptunghiuri, care arată posturile și, lângă ele există litere, însă eu încă nu știu să citesc... doar atâta știu că Budapesta unu, ce-ascultăm noi, este în partea stângă și se prinde când acul vertical ajunge acolo. Și-asta se poate obține așa, când butonul din partea stângă se rotește. Radio se numește receptorul lumii și părinții mei pot să asculte și posturi străine, pentru că le înțeleg, dar dintr-o pricină ei nu le-ascultă și nici eu n-am voie să învârt butonul, ca nu cumva s-audă cineva de pe coridor c-am ascultat ceva ce nu-i unguresc.

Așa am stat pe scaun, pentru că radioul a fost în partea mea dreaptă, unde, în mod normal, este locul mamei. Când cinăm, eu stăteam cam față în față; acum stau pe locul mamei, pentru că mama, de pe locul meu, mergea câteodată în bucătărie și tata stătea pe locul său, adică în stânga radioului. La masa de prânz m-am jucat cu franjurile spânzurate de la fața de masă, le-am împletit și despletit; deși este interzis, și ascultam la radio.

Afară se aud vorbind câțiva...țipă, pocnesc, după aceea, acel Rajk va recunoaște... tata la rândul său și-amintește, cu indignare, cum acest Rajk e trădător. Nu poate fi bine... când cineva este pârăcios, și-asta poate fi o prostie. Mama nu spune nimic și eu tac. Mă minunez cum un trădător vorbește așa, ca toți ceilalți oameni. Însă, dacă recunoaște, atunci este trădător cu adevărat. Nu-mi amintesc ce-au vorbit celelalte voci, pentru că au fost mai multe zile de discuții.

Atunci am auzit prima oară de spaniol. Au spus la radio că acel Rajk a fost spaniol.

Dacă acel trădător Rajk a fost spaniol, atunci spaniolii poate l-au cunoscut. Ei însă nu pot să fie trădători, deși spaniolii n-ar putea să fie tovarăși, pentru că Rajk nu mai trăiește și nici nu m-aș plimba cu ei niciunde. Mama-i iritată, așa că nu pot întreba – exact ce este, că-i spaniol...

Tata intră în palton și pălărie, mama se agață de gâtul lui, tata nici nu se dezbracă, nici nu îmbracă ceva și noi, repede, trebuie să ne îmbrăcăm paltoanele... tata ia geamantanele... coborâm cu liftul... mama tace, tata tace, ieșim pe poartă, în stradă. Acolo stă în fața casei noastre o mașină Tatraplan. Mașina are două geamuri mici, la locurile din spate: mașina noastră, pe care nenea Dan o conduce și care, nu mai este a noastră, a avut ferestre cu cadre întregi. Aceea mi-a plăcut mai mult.

În față, șoferul deschide capacul portbagajului și aranjează geamantanele. Tata, mama și cu mine stăm în spate, eu între ei. În față, în partea dreaptă, stă un bărbat... îi spun

„Sărut mâna”, se întoarce pe jumătate... Apoi îmi răspunde... Plecăm. Aia spun că mergem spre Vac. Încerc să ghicesc ce poate fi: pădure, lac sau sat.

Cred că am înaintat mult pe strada luminată, între case înalte, după aceea ajungem pe străzi întunecate și mergem mult. Nu prea vin mașini din partea opusă... abia dacă se circulă. După aceea nu mai vin din sensul opus. În lateral, abia zăresc din cauza părinților, mă holbez mai degrabă înainte, între cele două scaune din față, dar este întuneric, doar drumul este luminat de cele două faruri când luminile celor două cercuri se întretaie. În ambele părți pomii mari se clatină, întunecați, parcă se scutură și năvălesc peste noi. Drumul are curbe, abia se vede în față.

Pomii ne însoțesc până la capăt. Sunt tare înalți, tare întunecați și sus în față parcă se și întâlnesc. Totul e așa, de parcă am călători într-un tunel, însă acest tunel n-are sfârșit. Câteodată simt că nici nu înaintăm, ci stăm și ne legănăm. Și acolo sus, deasupra tunelului, scânteiază câteva lumini palide, cele două lumini puternice saltă la un loc.

Parcă aș fi ajuns în poveste, dar nu mi-e frică de întuneric, nu vin spirite rele, ca altădată, cum mi s-a întâmplat în multe nopți: pentru că lângă mine stau tata și mama, tata mai spre partea stângă, mama mai departe, în dreapta... poate de-aceea e așa, pentru că tata să poată vorbi cu cel din față sa. Am deschis ochii, pomii au dispărut de lângă noi, noi stăm însă de mult timp.

Tata și cu nenea spaniolul, cel din fața lui, vorbesc despre ceva, din care eu nu înțeleg nimic, cu toate că vorbesc unguște. Câteodată și nenea șoferul intervine... nici pe el nu-l înțeleg... Mama tace. Liniștiți ca noi, sunt nenea spaniolul ungar și nenea cehoslovacul spaniol ungar. Fiindcă unguri suntem, și asta știu de mult timp. Înaintăm din nou pe drumul pădurii, spre Kiralyret, spune mama. Numele mi-e cunoscut, poate, am fost la Kiralyret, însă nu-mi mai amintesc. Nu întreb, cunosc Kiralyret, nu vreau ca să-i dezamăgesc. Mi-au spus vara trecută, la Kenesen, că am fost la Bolgaron, în primăvară am făcut concediul, însă nu-mi mai amintesc. Tare mic oi fi fost!... N-am avut încă amintiri, pentru că ele apar mai târziu la om, așa se spune. Așa am mai încercat să-mi amintesc de Boglar, însă n-am reușit, mi-a fost rușine, pentru că ar fi trebuit să-mi amintesc... ce bine ne-am petrecut!...

Mama n-a crezut, că nu-mi amintesc nimic de Boglar, poate așa a gândit: că degeaba am petrecut acolo întregul concediu. Și la Kiralyret tot în acea perioada am fost, când am fost tare mic. Dar de-acest drum mi-am adus aminte, pentru că am deja trei ani și jumătate și-acum și mie îmi apar lucrurile în minte.

În mijlocul pădurii ne oprim, cele două faruri sunt stinse, zdruncinătura înseamnă sfârșitul tunelului, nu este chiar întuneric de tot, pentru că ne luminează luna.

Pomii, deși crescui înalți, se pierd împrejur. Stăm în mașină cu motorul oprit și așteptăm. Este liniște. Suntem doar noi și pomii. Mama spune că pe-aproape este hotarul

cehoslovac. Granița este un lucru misterios pentru mine, noi n-avem voie s-o trecem... îmi dau seama de-asta, că n-avem voie să trecem! Asta se cheamă graniță. Lor, celor așteptați, evident, le dau voie să treacă încoace și încolo. Pentru ei nu există graniță, ci doar pentru noi.

Nedeslușită treabă, însă nu întreb nimic, mă bucur că sunt în poveste și, deși e noapte, nu trebuie să dorm.

De vizavi de noi apare o mașină. Poate, între timp am și adormit, nu știu. Îi las pe ei, spune șoferul. Mașina se oprește și se sting farurile. Nenea din față și tata coboară; din mașina cealaltă coboară doi și dispar spre dreapta în noapte. Noi rămânem în mașină: șoferul, mama și eu.

Așteptăm. M-am trezit, mama-mi șoptește la ureche... dacă întreabă cineva ceva, eu nu știu nimic. Promit, de-ase-menea, că nu voi zice nimic și mă cufund liniștit lângă mama.

Tata și nenea ungurul spaniol se așează în mașină, ceilalți doi în cealaltă. Când privesc împrejur, mașina cehoslovacă spaniolă pornește către noi. Apoi se oprește, se întoarce spre dreapta, în pădure, cu spatele și pleacă de unde-a venit. Și mașina noastră întoarce și pleacă.

Nici nu-mi dau seama cum am ajuns lângă mama.

Niciodată n-am vorbit mai târziu despre astea. Nu i-am mai văzut niciodată pe tovarășii spanioli, nici pe șofer, nici pe cehoslovacii spanioli. Dacă am avut treabă vreodată înspre Vrac, în următorii zeci de ani, atunci mi-a apărut această imagine, însă am încercat s-o uit, pentru că n-a mai contat.